

[Úpadek víry v novověkém myšlení; bytí jako *arché*]

[750403-0d]

(77) (8) (pokrač., 3. 4. 75 před polednem.)

S počátkem novodobého myšlení tato problematika upadla v naprosté zapomenutí; z toho hlediska to byl zřejmý úpadek, i když po jiných stránkách to byl pozoruhodný start. Filosoficky to byl veliký pokles a úpadek, primitivismus ve srovnání s přesným myšlením, jaké produkovala např. scholastika; ten pokles vidíme i u těch nejslavnějších jmen, jako je třeba Descartes, nebo v Anglii Hobbes a Locke (ten spíše) atd. Ovšem v té scholastice to vlastně už do ničeho neústilo - všechno bylo tak komplikované, pojmy už byly tak rozštipány, koncepce do takových nuancí vypracovány a postaveny vedle sebe v takovém množství, že to ztratilo všechnu přehlednost, nikdo už se v tom nevyznal nebo to už prostě nezvládl v konfrontaci - kdežto teď se to zjednodušilo, opět bylo všechno přehlednější, a tak bylo možno udělat skutečný krok kupředu. Nesmíme si však zakrývat, že to bylo vykoupeno silným poklesem úrovně. A teprve po dalších několika stech letech se začíná v tradici uplatňovat něco, co se tam původně dostalo takřka na zapřenou, bez vědomé kontroly, a začalo to tam pracovat, aniž by to někdo plánoval, aniž by si to předsevzal jako úmysl a program. A když takřka detektivní metodou ty počátky vysledujeme, tak vidíme, že ta semena, která tam do té novodobé myšlenkové tradice byla zasetá, pocházejí vlastně už dost dávno v místech onoho napětí a rozporů mezi novým „základem“ a starou myšlenkovou výbavou tadiční metafyziky. - A tak tedy jedna věc je jasná: víra nepředstavuje alternativu k té ontologii (tím méně je s ní ztotožnitelná), nýbrž představuje alternativu k tomu základu, jehož je ontologie reflexí. Ta víra sama disponovala s reflexí velice nepřiměřenou, nesrovnatelně ubožejší, takže neposkytovala potřebnou obranu proti vypracované tradici filosofické. - No a základem té ontologické tradice byla mytická orientace, orientace mytického člověka. Filozofové se ovšem ve vztahu k mýtu domnívali, že to je zastaralá, vyřízená záležitost, takřka všichni mýtus kritizovali a takřka všichni s tím měli potíže, protože se dostali do konfliktu s obcí a s veřejným míněním, protože „rušili náboženství a kazili mládež“. - A pokud jde o tu přítomnost, to tedy nesouhlasí. Co bylo to bytí? To byla *arché* - a to přece není to, co je teď, co je (jen) přítomné (ať už je to u Thaléta a ostatních hylozoistů, nebo třeba u Empedokla, u atomistů atd.). Jakmile totiž jdete od toho, co je „teď“, k té podstatě, k té „*arché*“, tak opustíte to, co je „teď“, a dospějete k tomu, co je vždy, co bylo, jest a bude - tedy přejdete od přítomnosti k věčnosti, k bezčasí; ale přejít k bezčasí znamená právě přejít k minulosti, k pra-minulosti, neboť i když *arché* je něco, co také jest a co také bude, je to, co jest a co bude, dáno tím, čím je hned od „počátku“, „odedávna“, „od nepaměti“, tj. od praminulosti, od pračasu do pračasu, tedy čím „bylo“.